

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ "ВІННИЦЬКИЙ ФАХОВИЙ
КОЛЕДЖ ЕКОНОМІКИ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА ЗУНУ"
Циклова комісія загальноосвітніх, суспільно-гуманітарних та
інформаційних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора
з навчально-виховної роботи

ВСЯ ВОКЕЛ ЗУНУ
ІРИНА ЗАБРОДНА

31 Серпня 2023 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
"ПОЛІТОЛОГІЯ"**

Галузь знань: 05 Соціальні і поведінкові науки

Спеціальність: 051 Економіка

Освітня програма - освітньо-професійна програма «Економіка»

Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр

Форма навчання	Курс	Семестри	Лекції	Практичні	СРС	Всього	Форма контролю
денна	II	IV	30	30	60	120	Залік

2023-2024 навчальний рік

Робоча програма з дисципліни «Політологія» складена на основі освітньо-професійної програми підготовки фахового молодшого бакалавра з спеціальності 051 Економіка галузь знань 05 Соціальна та поведінкова наука, затвердження Педагогічною радою ВСП ВФКЕП ЗУНУ (протокол № 9 від 29 червня 2023р.)

Розробник: Василь ДОБІЖА викладач циклової комісії правових та психологічних дисциплін ВСП ВФКЕП ЗУНУ

Робочу програму навчальної дисципліни затверджено на засіданні циклової комісії загальноосвітніх, суспільно-гуманітарних та інформаційних дисциплін Протокол № 1 від 31 серпня 2023 р.

Голова циклової комісії Юлія СОРОКА

Схвалено методичною радою ВСП ВФКЕП ЗУНУ

Протокол №1 від 31 серпня 2023 р.

Голова методичної ради ВСП ВФКЕП ЗУНУ

 Лілія ЗАБРОДІНА

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції	Практики	СРС	Всього	Форма контролю
денна	II	IV	30	30	60	120	Зачік

1. СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПОЛІТОЛОГІЯ»

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПОЛІТОЛОГІЯ»

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки освітньо-кваліфікаційного ступеня	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів ECTS - 4	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Нормативна дисципліна циклу гуманітарної підготовки
Модулів: 4 (4-й семестр)	Спеціальності: 051 Економіка	Рік підготовки 2-й
Змістовних модулів: 2 (4-й семестр)		Семестр 4-й
Загальна кількість годин 90 год.		Лекції 30 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: ауд.-2год		Практичні 30 год.
		Самостійна робота 60 год.
	Індивідуальні завдання -2год.	
	Вид контролю: Залік	

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Мета вивчення дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни “Політологія” є поглиблене вивчення основних аспектів політичного життя суспільства, ознайомлення здобувача вищої освіти із особливостями розвитку політичних відносин в Україні, формування політичної свідомості та політичної культури.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни “Політологія” є:

2.3 Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни. Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 4. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 7. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК 8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

Спеціальні компетентності (СК)

СК 1. Здатність ідентифікувати інформацію та усвідомлювати проблеми предметної області, базові засади функціонування сучасної економіки.

СК 2. Здатність обирати й застосовувати положення нормативно- правових актів для якісного виконання завдань та обов’язків професійної діяльності.

СК 3. Здатність на основі типової методики і знань, розраховувати економічні і соціально-економічні показники суб’єктів господарювання.

СК 4. Здатність проводити економічний аналіз функціонування та розвитку суб’єктів господарювання.

СК 5. Здатність планувати діяльність суб’єктів господарювання в умовах мінливого середовища.

СК 6. Здатність вирішувати професійні завдання з організації діяльності окремих підрозділів суб’єктів господарювання.

СК 7. Здатність виконувати завдання, пов’язані з функціонуванням системи управління суб’єктів господарювання.

СК 8. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни

Наявність базової загальної середньої освіти

2.5. Програмні результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні досягти програмних результатів навчання (ПРН).

ПРН 7. Володіти економічною термінологією, оперувати категоріями, поняттями предметної області соціально- економічних систем різного рівня.

ПРН 9. Розв'язувати типові спеціалізовані задачі в професійній діяльності.

ПРН 12. Розв'язувати професійні завдання з організації діяльності підприємства (підрозділу).

ПРН 14. Знаходити оптимальні, обґрунтовані, творчі рішення для розв'язування професійних завдань.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Політологія»

№ п/п	Найменування тем	Всього	Лекцій	Практичні	Сам. робота	Інд. робота
	<i>Розділів 1. Політологія як наука і дисципліна. Історія політичної думки.</i>					
1.1.	Політологія як наука. Основні парадигми політології.	10	3	3	5	
1.2.	Поняття політичної системи суспільства.	10	2	4	5	
1.3.	Політична система сучасної України. Тенденції становлення.	10	3		5	
1.4.	Політична культура. Політична ідеологія. Основні політична течії сучасності.	10	2	4	5	
1.5.	Трансформація політичних систем у країнах СНД та Балтії.	10	3		5	

1.6.	Політична думка в Україні к. XIX - XX ст.	10	2	4	5	
	Всього за розділом	60	15	15	30	
	<i>Розділ 2. Політична влада. Політичний процес.</i>					
2.1.	Політична культура. Політична ідеологія. Основні політичні течії сучасності.	6	2	1	2	
2.2.	Демократія як спосіб організації суспільно-політичного життя.	6	2	2	7	2
2.3.	Трансформація Політичних систем у країнах СНД та Балтії.	6	2	4	2	
2.4.	Політичні партії, політичні еліти, політичне лідерство	6	2	2	2	
2.5.	Геополітика як наука: теоретичний та прикладний контекст.	6	2		2	
2.6.	Політичний маркетинг і політичний менеджмент	6	2	2	2	
2.7.	Україна в системі геополітичних координат	6		2	7	
2.8.	Трансформація політичних систем у країнах Центральної та Східної Європи	6	2	2	2	

2.9.	Модель світового ладу: прогнози та реалії	6			2	
3.0.	Геополітика в сучасному світі	6	1		2	
	Разом за розділом:	60	15	15	30	2
	ВСЬОГО З КУРСУ:	120	30	30	60	2

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПОЛІТОЛОГІЯ»

Змістовий модуль 1. Політологія як наука і дисципліна. Історія політичної думки.

Тема 1.1. Політологія як наука. Основні парадигми політології.

Виникнення політичної думки. Предмет політології, Методи і функції політології. Поняття парадигми. Значення політології у сучасному світі.

Тема 1.2. Історія політичної думки: західна та російська традиції.

Політична думка Стародавнього Сходу. Політична думка Античності.

Арістотель. Платон. Політична думка доби Середньовіччя. Ф. Аквінський. Н. Макіавеллі. Політична думка раннього етапу Нового Часу. Політична думка Нового Часу: соціальна концепція. Політична думка Просвітників. Російська політична думка. Марксистська політична думка.

Тема 1.3. Поняття політичної системи суспільства.

Поняття політичної системи. Соціальна та правова концепції. Політична система і середовище. Форми організації державної влади та форми організації держави. Поняття та особливості правової держави.

Тема 1.4. Розвиток політичної думки в Україні від найдавніших часів до середини XIX ст.

Політична думка Київської Русі. Ідеї політичного національного відродження України наприкінці XVI - на початку XVII ст. Політична думка козацько-гетьманської доби. Конституція Пилипа Орлика. Політичні погляди і ідеї Кирило-Мефодіївського товариства.

Тема 1.5. Політична система сучасної України. Тенденції становлення.

Поняття політичної системи. Становлення політичної системи в Україні.

Головні напрями реформування політичної системи. Магістральні вектори внутрішньої і зовнішньої політики України на сучасному етапі.

Тема 1.6. Політична думка в Україні XIX - XX ст.

Політична думка кінця XIX ст. Революція 1905 року і зміна політичного статусу українців. Політична думка Революції 1917 - 1920 рр. Політична думка в Україні часів СРСР. Політична думка незалежної держави.

Змістовий модуль 2. Політична влада. Політичний процес.

Тема 2.1. Політична культура. Політична ідеологія. Основні політичні течії сучасності.

Зміст і структура поняття «Політична культура». Типи політичних культур. Політична культура в сучасній Україні. Поняття політичної ідеології. Лібералізм і консерватизм як політико-ідеологічні доктрини. Соціалізм і соціал-демократія. Фашизм і неофашизм.

Тема 2.2. Демократія як спосіб організації суспільно-політичного життя.

Поняття демократії. Головні концепції демократії. Здійснення влади народом. Трансформація поняття демократії від найдавніших часів до теперішнього часу. Інститути громадянського суспільства в Україні.

Тема 2.3. Трансформація політичних систем у країнах СНД і Балтії.

Прогнози суспільного розвитку. Перша модель - російська. Україна, Білорусь, Молдова - моделі суспільного ладу. Центрально-азійські країни, особливості політичного ладу. Країни Закавказзя. Країни Балтії західноєвропейська модель.

Тема 2.4. Політичні партії, політичні еліти, політичне лідерство.

Поняття політичної партії. Партійно-політичний спектр сучасної України. Поняття політичної еліти. Сучасні теорії еліт. Політичне лідерство.

Тема 2.5. Геополітика як наука: теоретичний та прикладний контекст.

Поняття геополітики. Наукові школи геополітики. Сучасні геополітичні течії та школи.

Тема 2.6. Політичний маркетинг і політичний менеджмент.

Поняття, види та функції політичного маркетингу. Поняття, види і функції політичного менеджменту.

Тема 2.7. Україна в системі геополітичних координат.

Геополітичне становище. Євразійська парадигма. Україна - Європа. Балто-чорноморський союз.

Тема 2.8. Трансформація політичних систем у країнах Центральної та Східної Європи.

Оцінка ситуації. Парламентські республіки. Президентсько-парламентські республіки. Югославія - драматизм та трагізм подій. Косовський конфлікт.

Тема 2.9. Модель світового ладу: прогнози та реалії.

Модель світового ладу: прогнози та реалії. Дії України в сучасних умовах.

Тема 3.0. Геополітика в сучасному світі.

Росія та США в системі геополітичних відносин. Геополітичне поле Європи. Геополітична стратегія Китаю. Геополітика і розвиток Японії. Геополітика країн Близького Сходу. Геополітика країн Африки та Латинської Америки.

5. ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Політологія як наука. Основні парадигми політології	2
2.	Базові характеристики української політичної думки	2
3.	Поняття політичної системи суспільства.	2
4.	Політична система сучасної України. Тенденції становлення.	2
5.	Політична ідеологія.	2
6.	Політична культура. Політичні течії сучасності	2
7.	Вибори і виборчі системи.	2
8.	Трансформація політичних систем у країнах СНД та Балтії.	2
9.	Політична еліта.	2
10.	Геополітика як наука: теоретичний та прикладний контекст.	2
11.	Україна в системі геополітичних координат.	2
12.	Модель світового ладу: прогнози та реалії	2
13.	Політична свідомість і політична культура.	2
14.	Держава як основний інститут політичної систем	2
15.	Нація як суб'єкт політики.	2

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва тем	Кількість годин
1.	Історія політичної думки: західна та російська традиції	2
2.	Історія виникнення, предмет та структура науки про політику	
3.	Розвиток політичної думки в Україні від найдавніших часів до середини XIX ст.	2
4.	Політика як соціальне явище	
5.	Політична думка в Україні к. XIX – XX ст.	2
6.	Розвиток суспільно-політичної думки в античний та	

	середньовічний періоди	
7.	Демократія як спосіб організації суспільно-політичного життя.	2
8.	Базові характеристики української політичної думки	
9.	Політичні партії, політичні еліти, політичне лідерство.	2
10.	Політичний маркетинг і політичний менеджмент.	2
11.	Трансформація політичних систем у країнах Центральної та Східної Європи.	2
12.	Політична влада	
13.	Політичні партії, партійні системи та суспільнополітичні рухи	
14.	Вибори і виборчі системи	
15.	Геополітика в сучасному світі	1

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна навчальна робота розрахована на формування практичних навичок у роботі студентів зі спеціальною літературою, орієнтування їх на інтенсивну роботу, критичне осмислення здобутих знань і глибоке вивчення теоретичних і практичних проблем державотворення і правового регулювання.

Форми самостійної роботи

- Опрацювання лекційного матеріалу.
- Самостійне вивчення тем курсу та окремих питань за навчальною літературою, монографіями, науковими статтями.
- Підготовка до семінарських занять.
- Підготовка до письмових контрольних робіт.
- Підготовка рефератів та наукових доповідей на студентські наукові гуртки, наукові конференції.

№ з/п	Тема курсу та тематика СРС	Термін контролю
	2-й семестр	
1	Політологія як наука. Основні парадигми політології. 1. Скласти тестові завдання з теми (2-3 до кожного питання плану практичного заняття). 2. Скласти глосарій до теми з 10 термінів.	1 тиждень
	Разом за тему 1 (години)	2
2.	Історія політичної думки: західна та російська традиції.	2

	(1. Скласти тестові завдання з теми (2-3 до кожного питання плану практичного заняття). 2. Скласти глосарій до теми з 10 термінів. 3. Зробити аналіз формування західної політичної думки.	тиждень
	Разом за тему 2 (години)	4
3.	Поняття політичної системи суспільства. 1. Скласти тестові завдання з теми (2-3 до кожного питання плану практичного заняття). 2. Скласти глосарій до теми з 10 термінів. 3. Дослідити політичну систему України	3 тиждень
	Разом за тему 3 (години)	2
4.	Розвиток політичної думки в Україні від найдавніших часів до середини ХІХ ст. 1. Скласти тестові завдання з теми (2-3 до кожного питання плану практичного заняття). 2. Скласти глосарій до теми з 10 термінів. 3. Скласти таблицю « Українська політична думка Київської Русі ».	4 тиждень
	Разом за тему 4 (години)	2
5.	Політична система сучасної України. Тенденції становлення. 1. Скласти тестові завдання з теми (2-3 до кожного питання плану практичного заняття). 2. Скласти глосарій до теми з 10 термінів. 3. Підготувати реферативну доповідь на тему «Тенденції становлення української політичної системи України».	5 тиждень
	Разом за тему 5 (години)	2
6.	Політична думка в Україні к. ХІХ - ХХ ст. 1. Скласти тестові завдання з теми (2-3 до кожного питання плану практичного заняття). 2. Скласти глосарій до теми з 20 термінів.	6 тиждень
	Разом за тему 6 (години)	4
7.	Політична культура. Політична ідеологія. Основні політичні течії сучасності. 1. Скласти тестові завдання з теми (2-3 до кожного питання плану практичного заняття). 2. Зробити порівняльний аналіз основних ідеологічних концепцій.	7 тиждень
	Разом за тему 7 (години)	6

8.	Демократія як спосіб організації суспільно-політичного життя. 1. Скласти тестові завдання з теми (2-3 до кожного питання плану практичного заняття). 2. Скласти глосарій до теми з 10 термінів.	8 тиждень
	Разом за тему 8 (години)	2
9.	Трансформація політичних систем у країнах СНД та Балтії. 1. Скласти тестові завдання з теми (2-3 до кожного питання плану практичного заняття). 2. Скласти глосарій до теми з 10 термінів.	9 тиждень
	Разом за тему 9 (години)	4
10.	Політичні партії, політичні еліти, політичне лідерство. 1. Скласти тестові завдання з теми (2-3 до кожного питання плану практичного заняття). 2. Скласти глосарій до теми з 10 термінів. 3. Дослідити процес реєстрації політичних партій в Україні	10 тиждень
	Разом за тему 10 (години)	4
11.	Геополітика як наука: теоретичний і прикладний контекст. 1. Скласти тестові завдання з теми (2-3 до кожного питання плану практичного заняття). 2. Скласти глосарій до теми з 10 термінів.	11 тиждень
	Разом за тему 11 (години)	10
12.	Політичний маркетинг і політичний менеджмент. 1. Скласти тестові завдання з теми (2-3 до кожного питання плану практичного заняття). 2. Скласти глосарій до теми з 10 термінів.	12 тиждень
	Разом за тему 12 (години)	4
13.	Україна в системі геополітичних координат. 1. Скласти тестові завдання з теми (2-3 до кожного питання плану практичного заняття). 2. Скласти глосарій до теми з 10 термінів.	13 тиждень
	Разом за тему 13 (години)	2
14.	Основні галузі господарства українців. 1. Скласти тестові завдання з теми (2-3 до кожного питання плану практичного заняття).	4 тиждень

	2. Скласти глосарій до теми з 20 термінів.	
	Разом за тему 14 (години)	2
15.	Модель світового ладу: прогнози та реалії. 1. Скласти тестові завдання з теми (2-3 до кожного питання плану практичного заняття). 2. Спрогнозуйте свою модель світового ладу в найближчій перспективі.	15 тиждень
	Разом за тему 15 (години)	2
16.	Геополітика в сучасному світі. 1. Скласти тестові завдання з теми (2-3 до кожного питання плану практичного заняття). 2. Дослідити роль геополітики в сучасному світі.	16 тиждень
	Разом за тему 16 (години)	8
	Всього	60

8. ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне завдання виконується у вигляді реферату обсягом до 20 сторінок. Метою виконання індивідуального завдання є закріплення рівня теоретичних знань, набутих під час лекційних занять та самостійної роботи.

Завдання вибирається студентом у відповідності з номером у списку групи.

Поля : верхнє, нижнє та лїве - 20 мм, правє - 10 мм. Робота може бути рукописною або друкованою і виконується українською мовою.

Захист індивідуального навчально-дослідного завдання відбувається у терміни, спільно обумовлені студентами і викладачем.

Тєми рефератів

1. Основні етапи розвитку політичної науки.
2. Основні парадигми і школи політології.

3. Політологія замість ідеології: чи необхідна політична освіта демократичному суспільству?
4. Хто є хто у світовій політичній науці.
5. Методика політологічного дослідження.
6. Політологія в системі гуманітарної освіти.
7. Порівняльна і прикладна політологія.
8. Співвідношення політології і політичної антропології.
9. Системний підхід і комп'ютерне моделювання в політичному прогнозуванні.
10. Політична наука в сучасній Україні: основні завдання, шляхи розвитку і перспективи.
11. Принцип справедливості в «ідеальній державі» Платона

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У початковому процесі застосовуються: лекції, в тому числі використанням мультимедіа проектора та інших ТЗН; індивідуальні заняття, робота в Інтернеті, виконання індивідуальних завдань.

10. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

В процесі вивчення дисципліни «Політологія» використовуються наступні методи оцінювання навчальної роботи студента:

- поточне тестування та опитування;
- підсумкове тестування по кожному змістовому модулю;
- директорська контрольна робота;
- оцінювання виконання індивідуального завдання;
- іспит.

Підсумковий бал (за 100 - бальною шкалою) з дисципліни «Політологія» визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

2 семестр			
Заліковий модуль 1 (модульна контрольна робота)	Заліковий модуль 2 (директорська контрольна робота)	Заліковий модуль 3 (середнє по поточних оцінках)	Разом
25%	50%	25%	100%

тиждень (9)	тиждень (17)	тиждень (18)	
-------------	--------------	--------------	--

Шкала оцінювання

За шкалою навчального закладу	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90 – 100	відмінно	A (відмінно)
85 – 89	добре	B (дуже добре)
75 – 84		C (добре)
65 – 74	задовільно	D (задовільно)
60 – 64		E (достатньо)
35 – 59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1 – 34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.

1. Робоча навчальна програма з дисципліни: «Політологія».
2. Матеріали комп'ютерних презентацій лекційного курсу «Політологія».
3. Питання для підготовки до здачі іспиту.
4. Питання для поточного контролю.
5. Тестові завдання.
6. Презентації.
7. Пошукові роботи студентів.
8. Завдання для проведення модульного контролю, ДКР.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бабкіна О.В. Політологія. - К., 2008.
2. Кухта Б. Політологія: історія і теорія політичної науки. - К., 2004.
3. Юрій М.Ф. Основи політології: навчальний посібник. - К., 2005.

4. Гелей С.Д. Політологія: навчальний посібник. - К., 2004.
5. Шляхтун. П.П. Політологія. - К., 2002.
6. Бебик В. Базові засади політології: історія, теорія, методологія, практика. - К., 2000.
7. Політологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенька. - К.: Академія, 2001.
8. Рудич Ф. Політологія... - К., 2008.
9. Політологічний енциклопедичний словник: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. - К.: Генеза, 1997.
10. Політологія / За наук. ред. А.Колодій. - К., 2000.
11. Гелей С., Рутар С. Основи політології. - К., 1999.
12. Іщенко М.П. Практикум з політології. - Черкаси, 2004.
13. Хонін В. Н. Теорія міжнародних відносин. - К., 2005.
14. Дубінін В.В. Розвиток політичної думки в Україні. - Краматорськ, 2005.
15. Буряк В.І. Політологія: практикум. - Чернівці, 2005.
16. Шведа Ю.Р. Теорія політичних партій і партійних систем. - Л., 2004.
17. Панасюк Л.В. Політологія: схеми і таблиці до курсу. - К., 2007.